

Oč jim jde?

Ladislav Tajovský

V běžných životních situacích je standardní reakcí člověka na vlastní dobrý odhad přiměřená radost a rozumná míra sebeuspokojení. Za normálních okolností by měl člověk, který svým konáním uvede druhého v omyl či mu dokonce způsobí příkoří, minimálně projevít lítost a pokusit se v maximální míře své provinění napravit. Málokterá reakce je naopak méně na místě než svalování viny na někoho jiného, zejména pak na toho, kdo se dost dobře nemůže adekvátně bránit.

Tohle jsou reakce, které většina z nás považuje za normální. Stačí ale, aby byl omyl natolik zřejmý a důsledky natolik dalekosáhlé, že jsou s to zakrýt evidentní kauzální vazbu mezi akcí a reakcí a prakticky tak vyloučily přesné určení viníka. Ukázkovým příkladem je asi nejživěji diskutovaná otázka posledních týdnů a měsíců - nařízené používání tzv. biopaliv a s tím související strmý růst cen některých potravinářských komodit na světových trzích.

Věc je snad čtenářům TL natolik zřejmá, že nemá smysl na tomto místě vše znovu popisovat, navíc je předmětem jiného textu tohoto čísla. Není ale od věci zamyslet se nad jiným aspektem celé problematiky, který stojí stranou zájmu a je takřka vyloučené, aby se vůbec kdy stal diskutovanou otázkou s reálnými a jasně personifikovanými konsekvencemi. Navíc je právě tento rozměr signifikantní i pro obdobné situace a problémy, které se s železnou pravidelností objevují od doby, kdy proti sobě explicitně stanuly trh na jedné a regulační instituce na druhé straně.

(pokračování na straně 2)

Ema má maso. Ó my se máme!

Petr Bartoň

Evropou obchází strašidlo - strašidlo cen potravin. Ke svaté štvánici na toto strašidlo se spojily všechny mocnosti staré Evropy... (volně dle originálu z roku 1848)

Prolog

Jednoho červencového dne léta páně 1914tého dostal se jistý občan staříckého mocnářství Josef Švejek před soudní znalce, poté, co se místopřísežně přiznal, že asi zabil arcivévodu Ferdinanda.

Všichni víme, že se mu nedostalo řádného a spravedlivého slyšení, neboť byl oceňován hned kvůli svým prvním slovům po vstupu do místnosti: "Nížepodepsaní soudní lékaři bazírují na úplné duševní otupělosti a vrozeném kretenismu Josefa Švejka, vyjadřujícího se slovy jako „Ať žije císař František Josef I.“, kterýžto výrok úplně stačí, aby osvětlil duševní stav Josefa Švejka jako notorického blba."

A tak Švejkoví nepomohlo ani to, že komisi zodpověděl každou její otázku, včetně té od předsedy komise:

"Kolik je 12 897 krát 13 863?"

"729," odpověděl Švejek nemrkaje.

O necelé 94 roky později se scéna opakuje. Švejek tehdy stál na prahu války, v jejichž zákopech padaly lidské bytosti jako Kanonenfutter. Dnes stojíme na prahu války už jenom o "futter"; řečeno se Švejkem, „teď jsme o polovičku chytřejší než dřív“.

V době reality show se psychiatrická vyšetření odehrávají v přímém přenosu v nedělních poledních televizních debatách. Kupříkladu v té z druhé májové neděle padla otázka jako z pera páně Haškova: „S jakým procentuálním nárůstem cen potravin v letošním roce zatím pracujete jako ministerstvo zemědělství?“ Švejkovou rychlostí dostalo se vyšetřujícímu odpovědi - nezněla 729, nýbrž: „My počítáme, že skutečně by se ta křivka měla zakřivit, to znamená, že by to mělo být maximálně kolem deseti procent.“ Pan Hašek (žel, jen jeho moderní jmenovec) byl mezi vyšetřovanými pacienty, a nebyl by to on, kdyby nepoužil starého dobrého politického pravidla *On říká n? Já říkám n+1!*, řka: „Já si osobně myslím, že to bude spíš v horizontu mezi deseti a dvaceti procenty“. Protože se tato scéna odehrála hned v první hodině přenosu, ve zprávách ve 13:00 již mohla Česká televize prohlásit, že „v příštím roce porostou ceny potravin až o 20 procent“. Švejek by asi řekl „Tomu se říká situace. U nás v ulici bejval ...“ Ekonom však praví, že „Tomu se říká informační kaskáda.“ Jednotlivé prohlášení se postupně stává pravdou, přičemž se již úplně vytrácí zdroj, či způsob, jak k danému číslu bylo dospěno. Pan ministr zemědělství měl alespoň nějaké křivky, ze kterých mu třeba i něco vycházelo. Pan opoziční politik měl jen opozici. My však máme zprávu, že „zase budou zdražovat“. Ó my se máme!

Liberálnímu čtenáři tohoto listu jistě nemusíme vysvětlovat nesmyslnost křišťálového koulování ohledně budoucího vývoje veličiny tak přelétavé, jakou je směnný poměr práce za jídlo. Zároveň nechci vyvolat dojem, že se zdražovat nebude. Bude, a navíc se již zdražuje! Tak, jak byly (přinejmenším) posledních pět let evergreenem ekonomického zpravodajství ceny ropy, tak budou pravděpodobně

(pokračování na straně 4)

Prolistujeme-li ještě necelý rok staré noviny, nemůžeme nenarazit na jasné vymezené názory – zastávané konkrétními osobami – argumentující pro naprostou nezbytnost okamžitého a nuceného zavedení povinnosti přimíchávat do pohonných hmot přesně určené procento složky pocházející z tzv. obnovitelných zdrojů (bioethanolu, resp. bilolihu) rostlinného původu. Protiargumenty „ideologického“ rázu, že jde o další z řady narušení trhu a omezení osobní svobody spočívající v dobrovolném výběru toho, zač utratíme své peníze, byly *a priori* odmítány jako zcela scestné, v lepším případě byly odkazovány na pohřebiště utopických teorií předminulého století.

Vyslovit názor, že by o přimíchávání biopaliv měli rozhodovat spotřebitelé tím, co a za kolik chtějí kupovat, a výrobci tím, co a za kolik chtějí vyrábět, znamenalo koleďovat si v lepším případě o shovívavé úsměvy, v tom horším o politickou marginalizaci. Politicky korektní přesvědčení bylo, že právě takové fundamentalistické názory nás dostaly téměř na pokraj vyhynutí a neodvratné zkázy a že musíme přikročit k okamžitým řešením, chceme-li zachránit holé životy.

Většina čtenářů těchto řádků s většinou názory na tuto problematiku pravdě-

podobně nesouhlasila a nesouhlasí. Přesto jsme byli nuceni podřídit se rozhodnutím profesionálních Nostradamů vyvolávajících ve veřejnosti v pravidelných intervalech pocity provinění a špatného svědomí, za jejichž vykoupení si pak musíme z vlastní kapsy zaplatit. V systému moderní demokracie nám v krátkodobém horizontu nic jiného než podřízení se nezbyvá, a tak jsme prostě znovu překousli další tuny papíru potěšené absurdními nesmysly bez sebemenší logiky a čekali na skutečné výsledky proklamovaných záchranných opatření. Dostávali jsme se tak do mírně schizofrenní situace, protože soudný člověk si velmi obtížně může přát, aby se právě v této otázce potvrdily jeho nejhorší představy o nezamýšlených účincích regulačních opatření.

Vše přišlo patrně ještě rychleji, než si kdo představoval. Po více než třiceti letech skokově vzrostly ceny základních potravin (a nemluvím o českém trhu, kde to je ve srovnání se skutečně postiženými oblastmi legrace), stamiliony lidí stojí před krátkodobě téměř neřešitelnou situací v důsledku razantních a násilných pokřivení trhu a ... samozřejmě se hledá viník. Zelení nejružnějších odstínů vyhlásili taktický ústup a tentokrát dočasně opravdu prospívají životnímu prostředí, protože intenzita jejich

popisování papíru poklesla na neměřitelnou úroveň. Moc dlouho jim to nevydrží, ze zkušenosti vědí, že lidská paměť je mnohem slabší než jejich drzost.

Zcela neuvěřitelné ovšem je, že vše, co se teď kolem biopaliv a cen potravin děje, opět posloužilo jako další nezvratný důkaz o selhávání trhu, tentokrát na skutečně globální úrovni! Lidé na Haiti a v Keni mají hlad, protože trh nefunguje. Globální selhání, globální rozměr, globální viník. To vše jasně naznačuje potřebu globálního řešení a globálních zásahů. Že celý problém má s trhem společné jen to, že u jeho kořene je snaha trh popřít, jako by nikoho nezajímalo. Levice celého světa se dává znovu na pochod. Pokud rozum zůstane stát, nečeká nás nic příjemného. Zatím žádná skutečná katastrofa nehrozí. Je však obrovské množství těch, kteří k ní dláždí cestu. Že si to neuvědomují, je omluva stejně tak pravdivá jako co do svých praktických dopadů naprosto irelevantní. Všem, kdo mají opačný názor, velmi efektivně zavírají ústa požadavky na tzv. politickou korektnost. Mají to dobře promyšlené. Ale oč jim jde?

Ladislav Tajovský je ekonomem a působí na VŠE v Praze na Katedře hospodářských dějin (hyvrys@post.cz)

Ema má maso. Ó my se máme!

(pokračování ze strany 1)

příštích několik let největším trhákem ceny potravin. U ropy se alespoň může větší země vymlouvat, že je to dílem spiknutí někoho, kdo na rozdíl od nás ropy vyrábí. Každá země však vyrábí potraviny (Vatikán promine) – a tak se vláda každé země cítí být spoluřešitelem problému. Čtenář však jistě tuší, že je často naopak jeho příčinou.

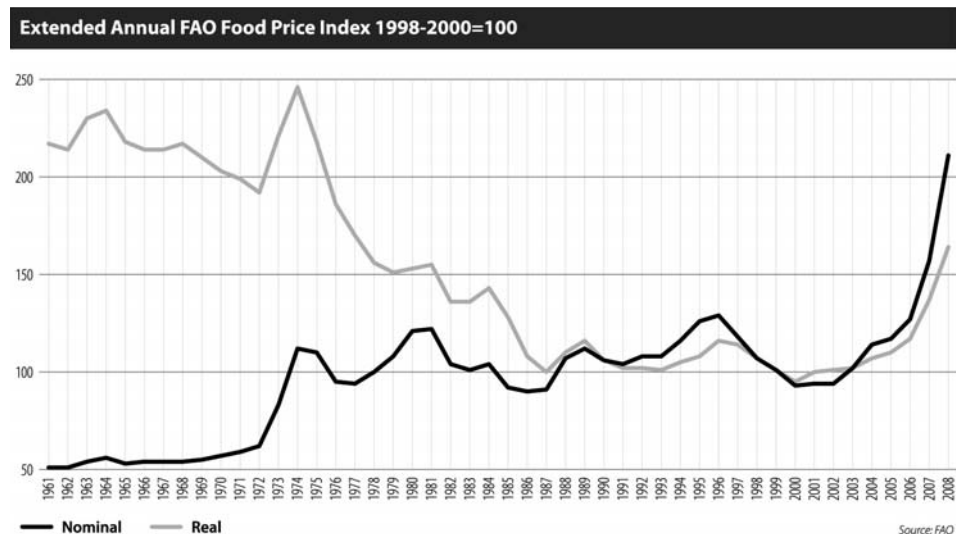
Fakta

Podle průvodního materiálu k 5. června skončené konferenci OSN o „potravinové bezpečnosti“ se světové ceny „všech hlavních potravinových komodit dostaly na svou nejvyšší úroveň za posledních 50 let, reálně jsou nejvyšší za posledních 30 let“. Jak je tento rozdíl podstatný vidí čtenář z grafu – světlejší index *reálných* cen (tedy jediných cen, které jsou podstatné) ještě nedosáhl ani poloviny svých výšin ze 70. let minulého století. Dnešní student ekonomie slyší stále o tehdejší „ropné krizi“, o tehdejší potravinové se toho však mnoho nedozví. Pohled na šedesátá léta nám přináší vděčnost za ceny současné, a je jasné, že čím dále k pračlověkovu půjdeme, tím bude reálná cena potravin měřená pracovními osobohodinami růst více a více.

Příčiny současného růstu cen potravin jsou mnohé, a čtenáře možná překvapí, že

to nejsou jen ona věčně omílaná biopaliva. Počínaje sklizní v roce 2005 viděla kanadská a australská pšeničná pole výnosnost z hektaru menší o 5 až 10 procent. Větší mobilita komodit (např. díky Uruguayskému kolu) spolu se sofistikovanějšími metodami jejich opčního prodeje znamená, že od 90. let rostou rychle náklady obětované příležitosti z držení velkých zásob, a jejich optimální míra tím klesá. Při menších zásobách se však jakýkoli náhodný šok v úrodě projeví v cenách relativně více,

a neuvědomí-li si obchodníci a spekulanti dostatečně rychle, že menší zásoby nejsou znakem nedostatku nýbrž ekonomického chování, možnost spekulativní bublinky je samozřejmě nasnadě. Různé potraviny jsou si vzájemnými substituty, a tak zvýšené ceny pšenice lehce přetečou i do ostatních komodit. Staronový evergreen cen ropy se projevuje nejen v nákladech na dopravu, ale především v nákladech na hnojiva z ropných derivátů. Nu a pak tu máme samozřejmě biopaliva.

Když zvýšená poptávka po biopalivech byla pouhou reflexí vysoké ceny fosilních paliv, nezbylo by nám než plesati, jak nám „docházející“ sama hledá své nastupkyně. Aby mohl bioetanol *bez dotací* konkurovat ropě za 40 \$ za barel, musí cent kukuřice dle jedné nezávislé studie stát méně než 4 \$. V souboji se 120 dolarovou ropou však kukuřici stačí cena pod 20 \$. (V současnosti není nikde obchodována za více než 10 \$.)

Poptávka po biopalivech je ale po celém světě živena téměř výhradně vládními politikami, které ceny naopak pokrývají. Jak bylo mesianistické nadšení z první generace biopaliv předčasné ukazují dnes již za mainstream považované výpočty jejich neekologického dopadu. Neříkáme, že trh jde k lidskému poznání přímou cestou. Objevili slepou cestu vývoje spontánní trh, je tato bota optimální vzhledem k míře dosavadních znalostí. Zakufruje-li však vláda, je to znakem nadměrného *optimismu*. Trh dělá boty, ale malé, protože riziko jej do velkých nepustí. Jediné jurodivé vlády jsou schopny udělat botu velkou - ať už vládnou Itálii či jiné zemi.

Toto však není článek o biopalivech. Zmiříme proto alespoň závěrem, že podle Světové banky vysvětlují biopaliva 65 % cenového nárůstu, a věnujme se krátce ještě poslednímu faktoru, který může tlačit ceny vzhůru dlouhodobě i bez biopaliv, neúrod a změn zásob.

Rostoucí příjmy v chudších státech světa znamenají přechod od rostlinné k živočišné stravě stejným způsobem, jak tento přechod zažívala Evropa zvláště od dob průmyslové revoluce. Podle statistik snědl roku 1985 průměrný Číňan 20 kg masa. Loni to bylo 50 kg. Tehdy bylo průměrných Číňanů přesně jedna miliarda, dnes o více než jedny Spojené státy více. Většina projektantů budoucích hrůzyplných trendů však zapomíná, že spotřeba masa není veličinou exogenní, nýbrž funkcí vlastní ceny. S tím, jak díky rostoucí poptávce roste světová cena, klesá relativní poptávané množství pro danou úroveň důchodu. Ano, Číňané i Indové i všichni ostatní chtějí jíst více masa, ale s rostoucími cenami ho budou jíst méně, než když někdo ceně nedovolí přizpůsobovat se.

Následky

Růst cen potravin doléhá samozřejmě více na lidi v rozvojových zemích. V nejchudších zemích dle World Development Indicator Světové banky r. 2005 utrácejí v průměru 45 % příjmu za potraviny, zatímco v kategorii bohatých států utrácejí lidé jen kolem 10 - 15 %. Jakékoli zdražení potravin - třeba o 50 % - tedy omezí možnost spotřeby ostatních statků mnohem více v chudých zemích.

Skutečné náklady na potraviny jsou v těchto zemích však samozřejmě ještě větší, neboť je zde mnohem více samoprodukcí potravin - 45 % svého příjmu tedy lidé utrácejí jen na těch potravinách, které si sami nevytvářeli. Přímé náklady samo-

produkce nebudou sice ovlivněny rostoucími tržními cenami potravin - ale jen za předpokladu zachování vlastnických práv k obdělávané půdě. Množí se však případy, kdy jsou pole bezzemků vyvlastňována velkými výrobci s dobrými konexemi v politice, kteří nasedli na vlak do stanice biolh. V Brazílii tak díky nedodefinovaným vlastnickým právům padá deštný prales ještě rychleji, než kdykoli předtím.

Dalším, většinou opomíjeným důvodem, proč je růst cen potravin v rozvojových zemích více znát, je odlišná míra přidávané hodnoty vlastní komodity v transakci prodeje jídla. Díky rozvinutějším trhům ve vyspělých zemích je na vyšší úrovni i dělba práce. Průměrný Evropan (o Evropankách to, pravda, platí méně) si tak mnohem menší měrou kupuje suroviny, ze kterých by doma připravoval vlastní krmi (kde se vliv komoditních cen projevuje takřka sto procentně), a mnohem větší poměrnou část energie přijímá z jídel, která mu připravil trh, ať již ve formě polotovarů či hotových jídel v restauracích. Tam ale cena surovin tvoří zpravidla jen malou část celkové ceny, a proto její změna tolik neovlivní cenu jídel. (Ze stejného důvodu se ceny benzínu v USA den ode dne mění rychleji než v Evropě, kde mění se cena benzínu je jen menší částí konečné ceny benzínu, tvořené ve své většině neměnnou daní.)

Bohatší země tak pocítí změnu cen potravin mnohem méně, a mnohem méně pak také budou přizpůsobovat svoje chování. Zní to velice politicky nekorektně, ale většinu nákladů přizpůsobení se novým cenám potravin ponese z obou zmíněných důvodů chudší země - ne snad proto, že v nich žije většina obyvatel planety, ale proto, že bohatší země při jídle utrácejí na věcech, které se *nestaly* najednou vzácnějšími (půda pro restaurace, práce kuchařů). Toto zjištění je samozřejmě trnem v oku většiny pozorovatelů. A vskutku by se mohlo zdát, že bohatší země by mohly udělat „hodně přizpůsobování“ (např. od energeticky náročné živočišné potravy k rostlinné) za relativně menší náklady na lidském štěstí. Zdáni však klame - opět ze dvou důvodů.

Tím prvním je nemožnost porovnávat štěstí (a velikost újmy z nesnědeného steaku) mezi jednotlivými lidmi (či dokonce zeměmi), zvláště mezi bohatými a chudými. Pravidlo klesajícího mezního užítka můžeme aplikovat na různé důchody (a s nimi různé spotřeby steaků) *pro jednoho člověka*, nikoli však mezi nimi. S tím však spousta lidí nesouhlasí - takovým je třeba nabídnout zevrubnější vysvětlení této nemožnosti, které čtenář nalezne třeba v jiných článcích TERRA LIBERA.

Druhý důvod je čistě pragmatický - cenovým přizpůsobováním v bohatých zemích by se mnoho nevyřešilo. Cenový signál indikuje rostoucí vzácnost a tím motivuje další k produkci - ale cena jídla v bohatém světě je, jak řečeno, především cenou za přidanou hodnotu. Co svět potřebuje je více jídla, ne více císařových pekařů.

Pekařovi císaři to ale nemožou pochopit. A tak ve snaze zajistit dostatek mouky zakazují její vývoz stejně tak, jak se jej snažila zajistit Anglie zákazem jejího *dovozu* v první polovině 19. století. Každý týden přidává dnes jednu zemi na seznam těch, které zakázaly vývoz plodin (Kazachstán, Egypt, Indonésie, Vietnam, aj.). Největší světový vývozce rýže Thajsko začal na začátku května jednání s Laosem, Barmou, Kambodžou a Vietnamem o vytvoření OPECovského kartelu na rýži. Jediná Ukrajina překvapivě opravdu v dubnu ukončila zákaz vývozu zavedený „dočasně“ loni v listopadu (i tak zákaz prodloužila o měsíc, a tím ještě více znehodnotila zásoby loňské úrody, které v jarním čase rychle klesají na kvalitě). Následky jsou zjevně špatné pro všechny země. Na světovém trhu cena stoupá ještě více, a vývozci (tedy země, kde je výhodné danou plodinu pěstovat) nedostávají signál ke zvýšení výroby. Díky vyšší ceně se produkce může zvýšit u dovozců, ale z definice věci půjde o méně efektivní výrobu.

Císařův císař, pan Pan, pak všemu nasařil korunu (císař pán je korunovanej), když zřídil na konci dubna „United Nations Food Crisis Taskforce“, které bude sám předseda, a v níž s ním budou předsedové jednotlivých agentur OSN a Světové banky. Prioritou prý je (podle zpráv BBC) nakrmení hladových, a to tak, že se zacelí deficit ve financování Světového potravinového programu (WFP), zvící letos 755 milionů dolarů - jehož hlavní misí je potravinová pomoc v dobách krize, např. během válečných konfliktů či náhlých such. Je jasné, že WFP si za dobrovolné příspěvky od států může letos dovolit méně jídla než jindy, asi proto takový důraz na větší množství peněz. Je však paradoxní, že náhodné krize řešící organizace má být v čele boje proti nenáhodným obecným trendům.

Zatím samozřejmě nemůžeme vědět, jaké kroky starostlivá komise podnikne; může nás u srdce pouze globálně zahřívát vědomí, že se o nás někdo stará. (Řečeno s Werichovou forbinou, „určitě je někde nějaká komise, která shání budovu!“) Většina diskusí okolo „tasků“ oné „taskforce“ však naznačuje, že její kroky budou pouze přilévát ropu do ohně. Zatím se zdá, že většina peněz zamíří k přímému „dotačnímu“ zmírňování cen potravin, místo aby například pomohla „mikropůjčkami“ po vzoru Mohammada Yunuse těm malým farmářům, kteří na vysokých cenách chtějí vydělat, ale nemožou si dovolit nakoupit dostatek setby.

Ovšem i sama orientace na malé farmáře v chudých zemích může být kontrakproduktivní. Jistě, podle zákona velkých čísel mohou dokázat hodně i po malých kouscích, nicméně malí farmáři budou díky výnosům z rozsahu méně produktivní než větší společnosti - které však mikropůjčky nepotřebují, jsou součástí standardních kapitálových trhů.

Ještě nebezpečnější jsou pak v tomto ohledu rychle se množící „analýzy“

poukazující na to, že v současném krizovém stavu je ještě více než kdy předtím důležitější, aby vlády zajistily potravinovou soběstačnost svých zemí: Dodává-li nám světový trh jídlo za rostoucí ceny, pomozme našim farmářům, aby potraviny pěstovali sami! Poklesne-li díky tomu mezinárodní obchod s potravinami, poklesne i potravinová specializace v zemědělsky úrodných oblastech a poroste cena jídla.

Je jasné, že zvýšená produkce potravin bude pocházet z méně produktivních polí – protože ta produktivní již produkují. Zde ale vystává reálné nebezpečí, že nižší produktivita v budoucnosti bude pocházet nejen z klesající mezní výnosnosti zemědělské půdy, ale i z umělé podporovaného přechodu výroby jednak k malým výrobcům a jednak do nehostinných zemí kvůli požadavku soběstačnosti.

Abychom to shrnuli a konečně se vyslovili k moderním komoditním krizím: *Mezi jídlem a ropou je zásadní rozdíl*: ropa jako ropa je opravdu produkována omezeným počtem zemí (každá země však produkuje nějakou energii), a její zásoby jsou opravdu omezené. Čtenář tohoto listu ví, že zachová-li se funkčnost cenového mechanismu, ropa nikdy „nedojde“ v tom smyslu, že by se spotřebovala poslední kapka; přesto se ale bude globálně absolutně omezená komodita ekonomicky chovat jinak než reprodovatelne komodity. Jídlo je tak úplným protipólem ropy: produkuje ho každá země, a jeho množství není globálně shora omezeno: spálený barel ropy znamená o barel méně v budoucnosti, sněžený vepř však nijak nezmenšuje počet v budoucnu narozených vepřů.

Snížené daně a věčná protekce nebo věčné daně a snížený protekcionismus?

Pro čtenáře tohoto listu nebude novinkou, že za nerozvinutý zemědělský sektor Afriky může lvím dílem zemědělská politika EU. Možná, ale opravdu jen možná svítá s rostoucími cenami naděje na nový poslední hřebíček do její rakve, když ten poslední „poslední hřebíček“ (vstup Polska do EU) zcela selhal.

Evropská Unie zrušila již před několika měsíci (zatím do konce června) dovozní cla na obilí – kromě ovsa. Není v tom zdaleka sama, většina dovozců zrušila dovozní cla na nějaké zemědělské produkty – a většina také do konce června, patrně aby zůstala otevřená vrátka až bude více informací o letošním úrodě na severní polokouli. Jak by měl liberál na toto (populistické?) snížení dovozní daně nahlížet? Určitě pozitivně, ale ne nutně kvůli samotnému snížení daňové zátěže, nýbrž především proto, že tak ubude zase jedna daněná výjimka ze světově již celkem liberalizovaného obchodu.

Takovéto snížení daně je tedy zmírněním komplikovanosti systému a směna je tedy opět levnější.

Tím se opět odlišuje jídlo od benzínu, jež chce mnoho vlád (kupř. ta britská, či naopak zase česká opozice ústy páne Urbana) dočasně přeradit do nové, nějaké nižší sazby DPH; ne snad do té co už existuje, to by na tom stát příliš trafil, ale udělejme nějakou novou někde uprostřed... Někteří politici se např. snaží i do takového návrhu zákona zavést i automaticnost takového snížení – daň má být nižší ve všech dnech, kdy denní průměrná světová cena ropy bude vyšší než 130 dolarů za barel. Takováto nejistota je samozřejmě pro podnikání snad ještě nákladnější, než stabilní daň třeba dvojnásobná. Ale i kdyby této nejistoty nebylo, nová daňová sazba vytvoří opět novou výjimku v již tak komplikovaném systému různých sazeb. A výjimky dláždí cestu do pekla nejen díky nákladnosti je uhlídat, ale i díky tomu, že zvyšují sebevědomí jejich udělovatelům.

Douška

Je paradoxem dnešních dní, že vlády chtějí bojovat proti vysokým cenám ropy či potravin, zatímco vysoké ceny statků poskytovaných jimi samotnými je nechávají chladnými.

Pro ekonomu je samotná myšlenka „boje“ proti vysokým cenám čehokoli zvláštní. Samozřejmě, že „boj“ proti *umělému administrativnímu* zvyšování cen (pomocí daní či bezpečnostních a regulačních opatření) smysl má. Ale co si myslet o boji proti zvýšené míře vzácnosti určitého statku – která sama sebe nakonec historicky vyvrátí, ať už zvýšenou nabídkou či nahrazenou poptávkou? Vezměme cenu volného času jako vzácného statku. Proč nebojujeme s jeho neustále rychleji rostoucí cenou – například tím, že odbory budou bojovat za nižší mzdy? Cožpak odboráři nemají rádi volný čas? (A nemají-li opravdu, proč se jej nezbaví?)

Na trhu rostoucí ceny čehokoli nikdy konec světa nepřinesou. Jejich umělé zvyšování však může v tomto ohledu být efektivnější, než válkychtiví Martané – pokud by tito nechtěli vládnout s nějakou z pozemských vlád... Svět se zbláznil, držte se...

I našeho hrdiny z úvodu se komise psychiatrů zeptala:

„Věříte v konec světa?“

„Napřed bych ten konec světa musel vidět,“ ledabyle odvětil Švejek, „rozhodně se ho ale zejtra ještě nedočkám.“

Petr Bartoň je ekonomem a působí na VŠE v Praze na Katedře ekonomie (bartonp@vse.cz)

ZAUJAL VÁS ČASOPIS TERRA LIBERA?

Rádi byste jej dostávali pravidelně každý měsíc?

K tomu stačí si pouze zajistit členství v

Klubu přátel liberálních myšlenek

které skýtá i další výhody.

Tento klub vám nabízí tři typy členství:

Bronzové členství

Ize na jeden rok získat poskytnutím daru ve výši minimálně

500 Kč

ve prospěch LI. Bronzoví členové získají zaslání TERRA LIBERA v elektronické podobě a slevu 20 % na veškeré publikace a reklamní předměty LI.

Stříbrné členství

Ize na jeden rok získat poskytnutím daru ve výši minimálně

1000 Kč

ve prospěch LI. Stříbrní členové získají zaslání měsíčníku TERRA LIBERA v tištěné podobě a slevu 30 % na veškeré publikace a reklamní předměty LI.

Zlaté členství

Ize na jeden rok získat poskytnutím daru ve výši minimálně

10000 Kč

ve prospěch LI. Zlatí členové získají zaslání měsíčníku TERRA LIBERA v tištěné podobě, slevu 30 % na reklamní předměty LI, veškeré publikace LI v daném roce zdarma a VIP místa na akcích pořádaných LI.

A jak se stát členem

Klubu přátel liberálních myšlenek?

K registraci stačí vyplnit registrační formulář na stránkách www.libinst.cz, zaslat jej na adresu lipka@libinst.cz a poukázat zvolenou částku na účet LI (do zprávy pro příjemce prosím uveďte "DAR" a "celé jméno"), případně ji složit hotově v sídle Liberálního institutu ve Spálené ulici. V případě daru převyšujícího 1000 Kč je možné částku odečíst od základu daně z příjmu (více informací na stránkách LI).

On-line archív
TERRA LIBERA
z let 2000 - 2007
dostupný na stránkách

www.libinst.cz

TERRA LIBERA

je vydávána společností TERRA LIBERA.

Kontaktní adresa:

**TL, c/o Liberální institut,
Spálená 51, 110 00 Praha 1
E-mail: TL@libinst.cz**

Její vydávání není povoleno ani schváleno žádnou státní institucí.

¹ Pozorný čtenář si možná všiml, že věta "Ema má maso" v nadpise je také jistým druhem informační kaskády. Případá Vám snad, jako byste ty věty úplně viděli před očima ve starém dobrém slabikáři? Pak vězte, že ve skutečnosti Ema měla místo masa misu, a máma maso neměla, leč mlela. Dobrý a čtivý přehled o informačních kaskádách nabízejí např. Sushil Bikhchandani, David Hirshleifer a Ivo Welch v *Learning from the Behavior of Others: Conformity, Fads, and Informational Cascades*. *Journal of Economic Perspectives* 12:3, 151-170 Summer 1998

² Všude, kde jde o bezpečnost, musí být v 21. století i terorismus. Autor tohoto článku přijímá od p.t. čtenářů sázky o to, kdy se ve světových médiích objeví první cenově-potravinový terorista. Do roka a do dne?